

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Citation: Andersen, H. C.: "H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal", i Andersen, H. C.: *H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. 184. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-hcaeeventyr06val-shoot-idm139779799903456/facsimile.pdf> (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

besonders einen Schönnitt oder vielmehr einen Ton wie ein Naturlaut, der durchklingt. Mehr davon, lieber Andersen! Dyndkongens Datter ist ja ein Stück, das kommt und nicht gemacht werden kann; eben zu dem letzteren hätte der »Vind« wohl noch Geschwister im Sack. Anna Lisbeth ist mir etwas zu traurig, herzbrechend.« (BtA 140 f).

Da Brandes i 1869 offentliggjorde sit berømte A-essay (i Illustreret Tidende 11., 18. og 25.7.), var der næsten ingen grænse for digterens jubel. Næsten – for han savnede omtale af et par eventyr, »som jeg giver særlig Betydning«. Det er nu ikke færre end 6 eventyr han savner, heraf 3 fra dette hæfte, nemlig »to af de, antager jeg, dybeste af alle mine Eventyr: »Anna Lisbeth« og »Tigen, som traadte paa Brødet« [...] Et for sin Danskhed og fra Sprogets Side betydende Stykke er vistnok »Valdemar Daaes« (BtA II 602 f).

NEH I:4 1860

Berlingske Tidende spår 13.12.1859, at samlingen vil »faae en overordentlig talrig Læsekreds baade mellem Smaa og Store, skjøndt den væsentlig synes skrevet for de Sidste«. Af bemærkningerne til hvert enkelt stykke kan nævnes, at *Gaardhanen* og *Veirhanen* »rivaliserer med *Toppen* og *Bolden* (som *Kjærestefolkene* altså fra første færd er blevet kaldt). *Barnet i Graven* kaldes »et lille Digt i Prosa [...] et sandt Mesterstykke, hvori et fortvivlet Moderhertes Forstemning og Gjenopvækkelse er skildret med en mageløs Kraft og Simpeltid.« »*Deilig*« har »en Blanding af skalkagtigt Lune og Gemyt, der gjør en forfriskende Virkning; Figurerne, der optræde, er let skizzerede, men forme sig i saa bestemte Omrids og staae saa lyslevende og talende for Læseren, at det er umuligt at glemme dem.« I *En Historie fra Klitterne*, »der slutter denne kostelige lille Samling, smelte Forfatterens livlige Beskrivelser af en Natur, der nylig har grebet ham stærkt, ypperlig sammen med et smukt, digterisk Stof til et Hele, der vidner om, at hvormeget Fortræffeligt St. Blicher end har skjænket os fra den jydsk Vestkyst, er der dog endnu en rig Høst tilbage for Dem, der har et aabent Øie for denne vilde, forunderlige Scene og for de Figurer, der bevæge sig paa den.«

Også Dagbladet 24.12.1859 er positivt stemt og glæder sig over, at Andersen »vedbliver at producere med en Friskhed og en Ungdommelighed, der er forbausende«. Af de 5 fortællinger klassificeres *Pen og Blækkaus* plus *Gaardhanen* og *Veirhanen* som eventyr, de 3 andre stykker som historier. *Pen og Blækkaus* har en smuk tanke: ingen skaber noget af sig selv, indklædt i en humoristisk allegori. Men i *Gaardhanen* og *Veirhanen* »savnes der Klarhed i den Grundtanke, som skal give

Eventyret dets høiere Betydning, der løber for mange Traade sammen, og det svækker Indtrykkets«. Derimod er *Barnet i Graven* »en netop ved sin Simpeltidende gribende Skildring af en Moders overvældende Sorg ved Tabet af sit Barn og hendes Vækkelse af denne Sorg til atter at føle sine Pligter for de Efterlevende«. »*Deilig*« er gennemtrukket af »et sprudlende Humor [...] og dog fremtræder Grandtanken med slaaende Klarhed; hvor kort og flygtig »Enkefruens« end er tegnet, staaer hun dog for Læseren som en lyslevende Skikkelse, en fortrinlig Typus, til hvilken vi Alle kjende Sidestykker«. Men *En Historie fra Klitterne* er ikke blot hovedstykket, men også »Samlingens Perle«. Hvad der mislykkes for A med romanen *At være eller ikke være*, »fordi han kom ind paa Filosofiens og Dialektikens Gebeet, hvor han ikke mægter at føre sine Vaaben paa den rette Maade«, er nu lykkedes ham her »med en Overlegenhed, som vidner om hans store Digtermagt [...] han raisonnerer ikke, indlader sig ikke paa vanskelige spekulative Problemer, han fortæller i simple Ord sit Hittébarns Historie, lader den selv tale til Læsereens Hjerter, og naar Fortællingen er tilende, har han med Poesiens Magt tvunget enhver Tvivl tilbage, saa at Enhver siger til sig selv: Det maa være saaledes! - Vi ansee denne Historie for noget af det Bedste og mest Fuldendte, der nogensinde er udgaaet fra Andersens Pen. En forøget Tiltrækningskraft faaer den derved, at dens Skueplads er henlagt til de vilde og øde Egne i Jylland, Vesterhavets Kyster og Klitterne ved Skagen; de kraftige Skildringer af disse lidet kjendte Egenes Natur og Befolkning ere en Frugt af Andersens sidste Sommerreise.«

Almanakken 24.12.1859 Basnæs: »I Dagbladet læst en meget rosende Anmeldelse af de sidste Eventyr«.

Illustreret Tidende, som begyndte at udkomme 2.10.1859, var fra starten af A venligsindet. Under signaturen M. (M. Gaischiø?) bragte det 25.12.1859 (ej i BFN) en stor biografisk artikel om A, væsentligt refererende fra MLE, men dens slutord formår sig som en anmeldelse: »Naar han netop i denne Tid, fem og tyve Aar efter at det første Eventyr var skrevet, kan bringe sin ualmindelig store Læsekreds en ny Samling, i hvilken »En Historie fra Klitterne« og »Deilig« ikke staae tilbage for nogen af de tidligere Historier, saa see vi heri en Forjættelse af at Høsten vil blive Sommeren lig.«

C. Rosenberg, som tidligere havde rost eventyrene, men slagter *At være eller ikke være*, er nu både positiv og negativ i sin anmeldelse i *Dansk Maanedsskrift*, bd. I 1860, 419-21: Hæftet giver »interessante Exempler baade paa hvor høit en naiv Digter kan stige, naar han udelukkende følger sin umiddelbare Følelses og sin Phantasies Indskydelse, og hvorledes han kan gribe feil, naar han vil skrive med en bestemt philosophisk Hensigt og for at bevise Noget [...] »Pen og

Blækheus« staaer saaledes maaskee uovertruffet iblandt de mange Frembringelser af lignende Art fra denne Haand. I [...] »Barnet i Graven« kommer det gjennem en smuk og sand Phantasie til levende Anskuelse, hvorledes den christelige Livsopfattelse er i Strid til at styrke og gjøre dygtig til at leve, medens Digterens naturlige Lune slaar sig løs paa sin ganske eiendommelige Maade i »Gaardhønen og Veirhanen«, og i »Deilig« med Træk, der ere grebne ud af Livet, satiriserer over en rigtignok ofte fremhævet, men vistnok altid paany fremkommende Daarskab.« Så langt så godt. »Derimod bliver under Læsningen af »En Historie fra Klitterne« den Glæde, som man har ved alt der Poetiske i Opfindelsen og Fremstillingen, ligeså Skibbrudet og Barnets Liv i Fiskerhytten til den vanvittige og syge Mands Forsvinden i den tilfygede Kirke, forringet, ikke saameget ved enkelte Urigtigheder eller Usandsynligheder, saasom at Fiskerbaaden skal føres paa en egen Maade over den yderste Sandrevle – denne ligger overalt i det Mindste over en Favn dybt – eller at der i Magsveir pludselig springer en Planke i Skibet, som derved, at Fortællingen er anlagt paa at bevise Noget, der ikke kan bevises, og at i alt Fald Digterens Tankegang er meget utilstrækkelig og tildeels skjav [...] Man skal ikke gjøre det, der kun er den inderste personlige Bevidstheds, Samvittighedens, Troens Sag til Gjenstand for den endelige Forstands Raisonneren *pro* og *contra*. Allermindst kan dette blive Digterens Opgave [...] men prøver han paa at overbevise ved Grunde og Slutninger, da bringer han strax den selvbehagelige Forstand paa Benene, der virkelig paa denne Kampplads er den stærkere Part, og han vil ogsaa for den, der deler hans Tro og Livsanskuelse, forstyrre sin Digtningens rene, poetiske Indtryk, selv hvor den er saa rig paa Skjønheder, som »En Historie fra Klitterne«.

»Ergertlig over et ubilligt Angreb af Rosenberg paa min Klithistorie«, noterede A i Almanakken 9.5.1860.

At Rosenberg stod temmelig alene i samtiden om sin dom bekræftes yderligere af brevene. 14.3.1859 skrev Ingemann bl.a.: »Det var mig smukt og glædeligt at Udødeligheds-Ideén var Grundtonen ogsaa i hvad Stormen tilvirkede Dem mellem Klitterne, den Døendes smukke Vision i Kirken blev rigtignok Digterens Drøm og »Historien« opgav sin mulige objective Grund, men det var en nødvendig Følge af Compositionen.«

Signe Læssøe, som på denne tid boede hos sin søn i Ølgod præstegård ved Varde, skrev 16.12.1859: »Jeg er henrykt over det første Stykke, som er, hvad en Digters Arbejder altid skulde være: et Nødvendighedens Foster; man føler, at De ikke kunde lade være at skrive. Det rene, sande Digtervæld sprudler fra hver Linie; det er et

Mesterværk, som altid vil bestaae og erkjendes af kommende Slægter. »Barnet i Gravens« er særdeles rørende og træder her poetisk frem: i Stedet for af den almægtige Tid, der, som jeg af Erfaring veed, ogsaa bringer Trøst, kaldes Moderen tilbage af sine Pligter. – Over »Deilig« blev der leet her i Præstegaarden meer end i det sidste Aar; jeg hilste i Mama min gamle Veninde, hvis Datter var *Prunella veris* og *Bella donna* paa Ballet; hun er fortræffelig. – – I det sidste Stykke have vi beundret Deres vidunderlige Blik for Alt; endog det uldne Lagen, Bonden skjuler bag Omhængen, har De seet. Det er ubegribeligt, som De gjemmer Alt og veed at anvende det [...] Naturbeskrivelserne fra Klitterne og hele Folkelivet er Sandhed til det Ubegribelige; hvor har De saa hurtigt kunnet opfatte det saa ganske? Jeg fulgte Dem Skridt for Skridt, og det var Alt sandt!« (BtA 510 ff).

I et brev dateret julenat 1859 fortæller Ilia Fibiger, at hun på en prik kan »sige Dem, hvilken af Deres Historier jeg finder deiligst. Trods »Barnet i Gravens« ideale Korthed – en Egenskab jeg, i Forbigaaende sagt, næsten sætter over alle – og trods Klithistoriens Naturbeskrivelser og søvrige Skjønheder, foretrækker jeg dog – ubetinget – : Deilig. Alene undtagen mit Yndlingseventyr, Den lykkelige Familie, synes jeg, det er det Deiligste, De har skrevet. Men Sophie anseer jeg rigtignok, paa Grund af hendes sidste Ytring, for en stor Skjælm. Dersom jeg var en gammel Onkel – thi for en Tante vilde det vel ikke engang skikke sig – vilde jeg sige: Pøkker troe hendes« (BtA 128 f).

I sit takkebrev 26.12.1859 nævner Hauch kun én titel: Klithistorien, »der vist er noget af det Bedste, De har skrevet [...] Den faste Tro, hvormed Deres Sjæl er henvendt mod det Evige hisset, udbreder en romantisk Glands over Deres Digte, som de fleste Poeter i vor Tid som oftest savne, hvormegen Dygtighed de ellers i andre Retninger kunne vise. De Øvriges Arbejder ligne Landskaber uden nogen dybere Himmeliglands, uden Solskin, uden Maaneskin eller Stjerneskjær; men alt dette findes i Deres Digte, det kan ikke negtes; og dertil en siendommelig barnlig og naiv Opfattelse af Livet, som Ingen i vor materialistiske Tid saa let skal gjøre Dem efter« (BtA 236 f).

Også den norske forfatter Andreas Munch havde glædet sig over den nye samling. 14.2.1860 skrev han, at han i forvejen kendte *Barnet i Graven* fra Nordiske Dikter och Skildringer, og at den af personlige grunde havde gjort ham så godt. »Pennen og Blækkuset« er kosteligt – humoristisk og dog saa dybt. Ja, maatte vi kun Alle være rette Instrumenter i den store Mesters Haand! Og nu Historien fra Klitterne! I faa, dristige Træk et helt Livsmaleri – og det et Liv for Evigheden. Hvad De har villet dermed, har De opnaaet – man føler efter Gjennemlæsningen saa klart og trøstefuldt: Jordelivet er ikke vor

---

sidste Bestemmelse – der maa være en Fortsættelse, en Udvikling, en Gjengjældelse, en Forklaring og Udfydning hinsides! O, didhen staaer nu mit eneste Haab!» (BrA 517 f).

Endelig meddele Almanakken 16.12.1859: »Besøg af Paludan Møller henrykt over Historierne.«